

Lenczné Vrbovszki Judit Anikó

Az országos Lotz János szövegértési és helyesírási verseny Bonyhádon

A Nemzeti Tehetség Program NTP-TV-14-A-0053-as pályázatának köszönhetően az idei tanévben nyolcadik alkalommal hirdettük meg a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégiumban az országos Lotz János szövegértési és helyesírási versenyt 4. és 7–8. évfolyamos diákoknak. A feladatok összeállításában, Kutnyánszkyne Bacska Eszter, a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium magyar munkaközösségének a vezetője vállalta a szövegértési feladatok megszerkesztését, Unti Judit magyar szakos kolléganőnk a nyelvtani tesztekkel dolgozza ki, én pedig a tollbamondásokat szerkesztem. Évek óta M. Tóth Katalin, a Deák Téri Evangélikus Gimnázium magyar munkaközösségének a tagja, több kiadvány szerkesztője vállalja a feladatok lektorálását.

A verseny célja egyrészt a magyar nyelv ápolása, a szövegértés mint kulcskompetencia fejlesztése, a helyesírás alaposabb elmélyítése, a tanulók nyelvi érzékenységének a fokozása, másrészt az, hogy Lotz János (1913–1973) nyelvészprofesszornak, az MTA tiszteletbeli tagjának, a George Washington-díj kitüntetettjének az életét és munkásságát széles körben megismertesse a tollbamondások és a szövegértési feladatok segítségével.

1. kép

Lotz János életéről és munkásságáról szóló kiállítás a megyei versenyen

További céljaink a következők: a pontos fogalomhasználat kialakítása, a szókincs fejlesztése, a vázlatkészítés fortélyainak az elsajátítása, az állítások valóságtartalmának a vizsgálata, tartalmi

összefoglaló készítése, alapvető logikai viszonyok feltárása indoklással (ok-okozati összefüggések). Fontos feladatunknak tartjuk az érvelés fejlesztését, a véleményformálás, az indoklás gyakorlását a háttértudás mozgósításával, továbbá a megfigyelési képességek felhasználását, a vizuális kommunikációs szerepek felismerését, a képi és a verbális ismeretek összehangolását, a nyelvi kreativitás ösztönzését is.

A versenyfeladatok

A verseny fordulókban a tanulók írásbeli feladatokat oldanak meg (tollbamondást, valamint szövegértési és helyesírási feladatokat). Az egyes fordulók feladatai 7–9 változatos feladattípust tartalmaznak, amelyeket az adott korosztály iskolarendszerű oktatásához igazítunk. A szövegértési feladatok és a tollbamondások szövegei Lotz János életéhez és munkásságához kapcsolódnak. Diktáláskor először elolvassuk a teljes szöveget, utána egy mondatot, majd kisebb egységekben diktáljuk le az egészet. A végén újra elolvassuk az egész szöveget. A vesszők helyét nem, de a bekezdéseket jelezzük. Értékelésnél minden hibaért 1 pontot vonunk le a 20 pontos maximumból.

Az alábbi tollbamondás a 8. osztályosok iskolai fordulójának feladata volt:

„Lotz János a bonyhádi gimnázium diákja volt 1923 és 1931 között, majd az 1960-as években világhírű nyelvészprofesszor lett Amerikában. Emlékét többféleképpen is őrizzük gimnáziumunkban, arra törekszünk, hogy egész Magyarországon megismerjék életét és nyelvészeti jelentőségét. Ennek érdekében az idén már negyedik alkalommal szervezzük meg az Országos Lotz János szövegértési és helyesírási versenyt. A tollbamondások és a szövegértési feladatok szövegei minden esetben Lotz János életéhez, munkásságához kapcsolódnak, így már több ezer versenyző számára ismerősen cseng Lotz János neve. A verseny háromfordulós, a legjobbak tavasszal kétnapos országos döntőn mérik össze tudásukat.

Másik népszerűsítő programunk a Lotz János Nyári Diákegyetem, melyet 2009 nyarán szerveztünk meg első ízben retorika, média és nyelvészet témakörben 14–18 éves diákoknak. A témavezetők híres hazai és külföldi nyelvészek, szerkesztők, irodalomírók, újságírók, tanárok voltak. A programon elhangzott előadások anyagát, valamint a diákok riportjait, interjúit, retorikai beszédeit megjelentettük a Bonyhádi Evangélikus Füzetek 3. számában. A diákok írásai a <http://firkasz.myluther.hu> internetes weboldalon, valamint az Evangélikus Élet című újságban is megjelentek.”

Szövegértési feladataink is alapvetően Lotz János életét és munkásságát dolgozzák fel. A 7–8. osztályosoknak készült szövegértési feladatlap információkereső, következtetések levonását, ok-okozati összefüggések feltárását igénylő gyakorlatokat egyaránt tartalmaz. A feladatlap egy szövegalkotási gyakorlattal zárul, amelyben a diákoknak a megszerzett információt saját maguknak kell újraalkotniuk. A 4. osztályosok számára készült tesztben fontos szerepet játszanak a grafikus szervezők, az eldöntendő állítások és az összefüggésekre vonatkozó kérdések.

Az alábbi példaszöveg a 4. évfolyamosok versenyén szerepelt:

„Önképzés baráti körben

Riporter: Az 1920-as években a bonyhádi gimnáziumban évtizedes múltra tekintett vissza a Petőfi Sándor Önképzőkör. Lotz János ötödikes diákként 1927-ben lett ennek a körnek a tagja, s 1930-ban végzősként ő lett a kör ifjúsági elnöke. Milyen tevékenységgel érdemelte ki ezt a megtisztelő címet?

Dr. Kolta László: Lotz János mind a nyolc évét kitűnő eredménnyel végezte Bonyhádán, csak jeles osztályzatai voltak, magatartása is példamutató volt. Van néhány feljegyzés az iskolatársaitól és az évkönyvekben arról, hogy melegszívű, vidám, segítőkész, játékos természetű volt. Kedvence

volt a labdarúgás, de sakkozott is, persze mindenkit legyőzött. Segített osztálytársai tanulmányi munkájában, és a cserkészetnek is lelkes híve volt. Tehát remek diáknak számított, aki meghálálta az ingyenes tanulás által biztosított lehetőségeket. Akkoriban a felsősöknek ötödiktől nyolcadikig volt lehetőségük az önképzőkörbe járni. A kör 1908-ban alakult meg azzal a céllal, hogy a tehetséges diákok előadókészségét, versírását, prózáirói adottságait fejlessze. A diákoknak lehetőségük volt arra is, hogy saját verseiket, novelláikat, műfordításaikat bemutassák, szabad előadásokat tartsanak az irodalomról vagy más tudományágak kutatásairól. Az önképzőkörben pezsgő élet folyt, s Lotz János már hatodikos diákként megjelent első versével, fordított latin és német költőktől, és mivel jól beszélt angolul, az angol irodalom kiválóságaitól is beadott műfordításokat. Írt novellákat, elbeszéléseket, irodalmi jellegű dolgozatokat, például a ballada fejlődéséről. Ezeket a munkákat az önképzőkörben előadták, megvitatták és minősítették. Az önképzőkör a diákoknak szabad teret engedett, olyan műhely volt, ahol nyíltan elmondhatta mindenki az elhangzott szövegekkel kapcsolatos véleményét, vitatkozhattak róla, végül szavazással minősítették a produkciókat. Lotz Jánosnak több munkája, verse, műfordítása, prózája az Érdemkönyvben is megtalálható, mert a legjobbakat, a legkiválóbb alkotásokat rögzítették, és szerencsére ma is olvashatóak ezek a bejegyzések. Amikor nyolcadikos lett, megválasztották az önképzőkör elnökének. Ez azt jelentette, hogy ő volt az ifjúság vezére. Nagyszerű elődei voltak: 1928-ban érettségizett itt Kardos Tibor, a későbbi Kossuth-díjas kutató, egyetemi tanár, 1930-ban Gál István, a bonyhádi születésű Babits-kutató irodalomtörténész. Utódjukként tehát 1930-ban Lotz János lett az ifjúság vezetője.

(Dr. Kolta László egyik interjúja alapján)”

Mindkét szöveg, valamint a szövegértési feladatsor elérhető a verseny honlapján. A honlap ezeken kívül számos érdekességet és új információt tartalmaz az érdeklődők számára. Ha bármilyen kérdésük felmerül a versennyel kapcsolatban, bárki megtalálja az elérhetőségeinket is, amelyeken keresztül szívesen nyújtunk tájékoztatást a verseny részleteiről. (1)

2. kép

A 8. évfolyamosok megyei versenye Bonyhádon

A versennyel kapcsolatos események

Az előző évekhez hasonlóan az idén is 3–4000 között mozgott a nevezők létszáma. Az iskolai fordulót 2013. december 10-én írták a diákok saját iskolájukban, közülük 945 fő jutott a megyei, illetve a fővárosi fordulóba, amelyet 30 helyszínen rendeztünk meg 2014. január 21-én. A megyei feladatokat az országos zsűri egységesen javította, és a legjobb 95 diákot hívtuk meg a március 21–22-én Bonyhádon szervezett országos döntőbe. A döntőn részt vevő diákokat emléklappal, illetve oklevéllel, valamint könyvekkel jutalmaztuk. A kétnapos rendezvényen a kísérő magyar szakos tanároknak a tanításban is alkalmazható gyakorlatokat bemutató elméleti-módszertani előadásokat szervezünk. Ebben az évben Ohnmacht Magdolna *A helyesírásról túl* címmel tartott előadást, amíg a diákok a versenyfeladatokat írták.

3. kép

Megnyitó ünnepség az országos Lotz János szövegértési és helyesírási verseny döntőjén

Lotz János nyelvészprofesszor 1923-tól 1931-ig volt gimnáziumunk diákja, életét és munkásságát a gimnázium tanulóival folyamatosan kutatjuk. Ennek során eljutottunk a stockholmi és az uppsalai egyetem könyvtáraiba, valamint lehetőségünk volt 2014 áprilisban az oszakai Kansai Gaidai Egyetem könyvtárában lévő 6-8000 darabból álló Lotz-hagyatékot is megtekinteni. Nyaranta pedig szeretettel várjuk a tehetséges diákokat a Lotz János Nyári Egyetemre, ahol változatos, játékos feladatok segítségével fejlesztjük a helyesírásukat és a szövegértési képességüket.